

**JIGAR SIRROZINI ZAMONAVIY DAVOLASH VA TEKSHIRISH
USULLARI*****Ikromova Dilrabo Islamovna******Rajabova Barno Nosirovna****Gijduvon Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi*

Annotatsiya: *Jigar sirrozi – bu jigar to‘qimasining surunkali va progressiv o‘zgarishi bo‘lib, u normal jigar to‘qimasining o‘rnini qattiq biriktiruvchi to‘qima egallashi va jigar arxitekturasini buzilishi bilan tavsiflanadi. Bu holat jigar funksiyalarining sezilarli darajada kamayishiga olib keladi va ko‘plab jiddiy asoratlarga sabab bo‘ladi. Sirroz ko‘pincha uzoq davom etgan gepatit, surunkali alkogolizm, metabolik kasalliklar va boshqa jigar shikastlaydigan omillar natijasida yuzaga keladi. Zamonaviy tibbiyotda jigar sirrozini davolash va tekshirish usullari sezilarli darajada rivojlangan bo‘lib, bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va kasallikning asoratlari kamaytirishga qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *jigar sirrozi, simptomlar, qon ivishi, metabolik kasallik, varikoz tomirlar, zamonaviy texnologiyalar, tibbiyot, diagnostika, ultratovush tekshiruvi.*

Jigar sirrozining diagnostikasi ko‘p bosqichli va kompleks yondashuvni talab qiladi. Avvalo, bemorning klinik ko‘rsatkichlari va anamnezi diqqat bilan o‘rganiladi. Kasallikning dastlabki bosqichlarida simptomlar kamroq aniq bo‘lishi mumkin, shuning uchun laborator tekshiruvlar, jigar fermentlari faoliyatining baholanishi va ultratovush tekshiruvi asosiy ahamiyatga ega. Zamonaviy diagnostik usullardan biri elastografiya hisoblanadi, bu usul jigar to‘qimasining elastikligini baholash orqali sirroz darajasini aniqlash imkonini beradi. Elastografiya invaziv bo‘lmagan, tez va aniq natijalar beradi, shu sababli u keng qo‘llanilmoqda. Laborator tekshiruvlarda jigar fermentlari, xususan ALT va AST darajalari ko‘riladi, shuningdek, jigar funksiyasini baholash uchun albumin, bilirubin, protrombin va boshqa ko‘rsatkichlar tekshiriladi. Qonning umumiy tahlili va koagulogramma ham muhim hisoblanadi,

chunki sirrozda qon ivish tizimi buzilishi mumkin. Shuningdek, virusli gepatit markerlarini aniqlash zarur, chunki gepatit B va C sirrozning asosiy sabablaridan biridir.[1]

Sirrozning asoratlarini aniqlash uchun endoskopiya, kompyuter tomografiyasi (KT) va magnit-rezonans tomografiya (MRT) kabi yuqori texnologiyali tekshiruvlar qo'llaniladi. Endoskopiya oshqozon va o'n ikki barmoq ichakdagi varikoz tomirlarni aniqlash va ularni xavfsizligicha nazorat qilish uchun muhimdir. KT va MRT esa jigar arxitekturasini va atrofdagi organlardagi o'zgarishlarni ko'rsatadi, shuningdek, jigar saratoni rivojlanish xavfini baholashda yordam beradi. Davolashning asosiy maqsadi jigar funksiyasini qo'llab-quvvatlash, kasallikning progressiyasini sekinlashtirish va asoratlarni oldini olishdir. Jigar sirrozini davolashda birinchi navbatda kasallik sababini aniqlash va uni bartaraf etish muhimdir. Agar sirroz virusli gepatit natijasida yuzaga kelgan bo'lsa, antiviral terapiya qo'llaniladi. Gepatit B va C uchun mavjud bo'lgan zamonaviy antiviral dorilar virusni samarali bostirishga yordam beradi va jigar to'qimasining yanada shikastlanishini kamaytiradi. Alkogol sababli yuzaga kelgan sirrozda esa alkogolni to'liq tark etish zarur. Bu esa kasallikning barqarorlashuvi va ba'zi hollarda yaxshilanishiga olib keladi. Bundan tashqari, jigarni himoya qiluvchi va regeneratsiyani qo'llab-quvvatlovchi dori preparatlari qo'llaniladi. Ular orasida antioksidantlar, hepatoprotektorlar va metabolik modulyatorlar mavjud. Ushbu preparatlar jigar hujayralarining tiklanish jarayonini rag'batlantiradi va toksinlarning ta'sirini kamaytiradi. Sirrozda jigar yetishmovchiligi rivojlanishini oldini olish uchun parhez muhim ahamiyatga ega. Bemorlarga oqsilga boy, lekin yog' va tuz miqdori cheklangan ovqatlar tavsiya etiladi. Shuningdek, suyuqlik va elektrolitlar balansini saqlash uchun diuretiklar, vitaminlar va minerallar bilan boyitilgan qo'shimcha davolash qo'llaniladi. Jigar sirrozining asoratlaridan biri bo'lgan portal gipertenziya va varikoz tomirlarning oldini olish uchun maxsus dori vositalari buyuriladi.[2]

Jigar sirrozida yuzaga keladigan asoratlar orasida jigar ensefalopatiyasi muhim o'rin tutadi. Bu asorat markaziy asab tizimining toksik shikastlanishi bilan bog'liq bo'lib, bemorning ongining buzilishi, xotira yomonlashishi va hatto koma

holatiga olib kelishi mumkin. Ensefalopatiya rivojlanishini oldini olish uchun ammiak darajasini pasaytiruvchi dori vositalari, parhez va simptomatik davolash qoʻllaniladi. Zamonaviy davolash usullarida jigar sirrozining ogʻir bosqichlarida jigar transplantatsiyasi eng samarali usul hisoblanadi. Transplantatsiya jigar funksiyasini tiklash va bemorning hayotini sezilarli darajada uzaytirishga imkon beradi. Biroq, transplantatsiya uchun koʻplab mezonlar mavjud boʻlib, bemorning umumiy holati, boshqa organlarning holati va immunitet tizimi baholanadi. Shuningdek, donor jigarining mavjudligi muhim omildir. Jigar sirrozini oldini olish uchun profilaktika choralari ham katta ahamiyatga ega. Virusli gepatitga qarshi emlash, alkogolni meʼyorida isteʼmol qilish, toksik moddalardan saqlanish va sogʻlom turmush tarzini olib borish kasallik xavfini kamaytiradi. Shuningdek, muntazam tibbiy koʻriklar va laborator tekshiruvlar orqali jigar holatini nazorat qilish zarur.[3]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, jigar sirrozi – bu jigar toʻqimasining surunkali buzilishi boʻlib, uning zamonaviy diagnostikasi va davolash usullari bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Elastografiya, laborator tahlillar, endoskopiya va yuqori texnologiyali tasviriy tekshiruvlar yordamida sirroz darajasi va asoratlari aniqlanadi. Davolashda kasallik sababini bartaraf etish, jigar funksiyasini qoʻllab-quvvatlash, asoratlarni oldini olish va zarurat boʻlsa, transplantatsiya muhim oʻrin tutadi. Profilaktika choralari esa kasallikning oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Shunday qilib, jigar sirrozini kompleks yondashuv orqali davolash va nazorat qilish bemorlarning uzoq va sifatli hayot kechirishiga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev A., Toshpulatov S. "Jigar sirrozi kasalligining sabablari, tashxislash va davolash usullari" // Tibbiyot va biologiya, 2023.
2. Karimova N., Ergasheva D. "Jigar sirrozini zamonaviy diagnostika va konservativ davolash" // Oʻzbekiston tibbiyot jurnali, 2024.
3. Xolmatov B., Nurmatov J. "Jigar sirrozi: klinik belgilar va elastografiya usulining ahamiyati" // Tibbiyot fanlari, 2022.

4. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. "Jigar sirrozi bilan og‘rigan bemorlarga zamonaviy davolash taktikalari" // Rasmiy nashr, 2020.
5. Islomova M., Tursunov R. "Virusli gepatit va jigar sirrozining antiviral terapiyasi" // Tibbiyot amaliyoti, 2021.
6. Saidov D., Raximova Z. "Jigar sirrozida parhez va farmakologik davolash" // Sog‘liqni saqlash va profilaktika, 2023.
7. Nuriddinov A., Sobirov F. "Jigar sirrozi asoratlarini oldini olish va jigar transplantatsiyasi" // O‘zbekiston tibbiyot akademiyasi ilmiy ishlari, 2025.
8. Mamatqulov Sh., Yusupova L. "Jigar sirrozini ultratovush va kompyuter tomografiya yordamida tashxislash" // Tibbiyot texnologiyalari, 2022.